

V ČLÁNKU SE ZAMĚRUJEME NA UPŘESNĚNÍ A VYSVĚTLENÍ NĚKTERÝCH POJMŮ Z OBLASTI VELENÍ VOJSKŮM, PŘEDEVŠÍM NA STUPNI VŠEOVSKOVÉ ARMÁDY.

Velení vojskům

je mnohostranná činnost velitelů, štábů a ostatních orgánů velení při přípravě a vedení ozbrojeného zápasu, řešení získávání, přenosem a zpracováním informací o situaci, přijímáním rozhodnutí, jeho všestranným zabezpečením a doručováním úkolů podřízeným.

Ve velení vojskům jsou nejdůležitější tyto momenty: správné pochopení konkrétních podmínek situace; dovedné využití sil a prostředků v souladu s potřebami situace; nepřetržitá kontrola činnosti vojsk k usměrňování jejich úsilí k dosažení stanovených cílů.

Teorie velení

je organickou součástí vojenského umění. Jejím obsahem jsou obecné teoretické otázky velení vojskům, zavádění mechanizačních prostředků do praxe velení vojskům, styly a metody práce velitelů a jejich štábů při praktickém plnění funkcí velení v různých podmínkách bojové a operační situace a otázky strukturálně organizačního charakteru systému velení.

Racionalizace velení

je cílevědomé, tvůrčí zdokonalování pracovních procesů, které si již velitelé a štáby osvojily, na základě zkušeností, návyků nebo vědeckotechnických poznatků, za účelem získání vyšší efektivity realizace daného pracovního procesu a tím snížení množství vynaložené práce, potřebné pro dosažení určitého cíle.

Mechanizace velení

je souhrn opatření, spojených s přípravou, zaváděním a využíváním mechanizačních prostředků velení s cílem nahradit tu část namáhavé, opakující se časově náročné a fyzické práce velitelů a štábů,

VOJENSKÁ TERMINOLOGIE

Generálmajor ing. Jaromír Jašek,
podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc.

odstraňovat mechanickou — stereotypní duševní práci, kterou můžeme řešit pomocí strojů a uvolnit tak velitele a štáby pro tvůrčí práci.

Automatizace velení

je souhrn opatření, jejichž cílem je zvýšit efektivnost práce velitelů a štábů v procesu velení.

Automatizace velení je rozsáhlý konkrétní, technický, organizační a ekonomický proces dlouhodobého, etapovitého charakteru, v němž se řídící funkce člověka z části nahrazuje činností přístrojů a zařízení. Ani nejdokonalejší proces automatizace velení však nezmenší úlohu velitele a štábu.

Technizace velení

je proces soustavného doplňování, zavádění takových technických prostředků do systému velení vojskům, které zvyšují účinnost některých činností, souvisejících s vedením ozbrojeného zápasu, zejména práci s informacemi.

Technizace umožňuje zkracování doby potřebné pro jednotlivé činnosti v přípravě a vedení operace, zvyšuje přesnost získaných výsledků, zmírňuje namáhavou duševní práci a umožňuje velitelům a štábům dělat hlubší rozbor situace.

Efektivnost velení

je komplexní zhodnocení výsledků činnosti velitelů a štábů při přípravě, přijetí a vyhlášení rozhodnutí k zabezpečení splnění úkolů vedení operace v co nejkratším čase s ohledem na potřeby vojsk.

Pod pojmem efektivnost rozumíme jeho komplexní schopnost zabezpečit splnění bojových úkolů v daném čase s nejmenšími ztrátami sil a prostředků.

Efektivnost velení je vnitřní a vnější. Vnitřní efektivnost se měří celkovou dobou realizace jednotlivých procesů velení a množstvím práce, kterou vynakládají v těchto procesech funkcionáři orgánu velení. Vnější efektivnost se měří výsledky činnosti vojsk, sil a prostředků, které jsou objektem velení.

Pevnost velení

je důležitým charakteristickým rysem velení vojskům. Je založena jednak na přesvědčení velitele o účelnosti přijatého rozhodnutí, jednak na přesném, důsledném a houževnatém uskutečňování tohoto rozhodnutí.

Pevnost velení vyžaduje trvalé sledování vývoje boje, operace a včasné přijímání takových opatření, která splnění úkolů budou s to prosadit.

Pevnost velení není v rozporu s takovou iniciativou, která v duchu zámyslu hledá neefektivnější formy splnění úkolu, která nenarušují celkovou koncepci boje, operace.

Nepřetržitost velení

je jedním z rozhodujících rysů velení vojskům, jehož základním požadavkem je vyloučení přerušení velení. Dosahuje se především trvalou informací o situaci vojsk a včasným vyhodnocováním a předáváním úkolů, které odpovídají této situaci.

Zabezpečuje se strukturou prvků velení, jejich rozmístěním v systému operační sestavy, maskováním, vzájemnou nahraditelností a také přenesením velení z jednoho místa velení na druhé.

Jedním z předpokladů nepřetržitosti velení je vybudování a udržování pevného systému velitelských stanovišť na všech stupních, jejich vzájemné telekomunikační propojení a jejich manévr, odpovídající charakteru bojové činnosti vojsk.

Operativnost velení

je důležitým charakteristickým rysem velení, který umožňuje ohodnotit, jakým způsobem teoretické základy velení, jeho technická základna, formy a metody odpovídají podmínkám soudobého boje a operace.

Operativnost velení je způsobilost velitelů a štábů uskutečňovat všechna opatření ve velení ve lhůtách, které zabezpečují kvalitní a utajenou přípravu bojové činnosti vojsk, včasnou reakci na změny situace na bojišti a úspěšné splnění bojových úkolů vojsk.

Pružnost velení

je způsobilost systému velení měnit svou práci (metody, metodiku práce) v závislosti na změně podmínek velení. Např. přechod od centralizovaného k decentralizovanému velení apod.

Pružnost zabezpečujeme racionálním spojením centralizace velení na nadřazeném stupni velení a poskytnutím samostatnosti v činnosti podřízených v přípustných mezích; určitou univerzálností systému míst velení a spojení, která napomáhá spolehlivému velení při přechodu od jednoho druhu bojové činnosti ke druhému;

pokrokovými metodami práce velitelů, štábů a ostatních velitelských orgánů. Pružnost velení zabezpečujeme také vysokou mobilností celého systému velení a jeho způsobilostí k rychlému manévru v souhlasu se změnou situace.

Objektivnost velení

je jeden z charakteristických požadavků na velení vojskům, založený na potřebě dosáhnout v celém procesu takových hodnot, které se maximálně přibližují skutečnosti, zejména v hlavních potřebných ukazatelích.

Reálnou analýzu a rozbor skutečných možností obou stran můžeme udělat jen za předpokladu maximálních znalostí stavu nepřítelů, přesné znalosti situace vlastních vojsk i zvláštností podmínek operace (radiační, chemické, biologické situace, terénní a povětrnostní podmínky atd.).

Objektivnost velení vyžaduje přísně diferencovat přesně zjištěné od předpokládaného, fakta od domněnek, konkrétní závěry od možností. Toto rozlišení samo o sobě dává předpoklad dojít k závěrům, maximálně se přibližujících optimálnímu řešení.

Objektivnost velení plně počítá s charakterovou pevností velitelů a štábů s jejich rozvinutým smyslem pro odpovědnost v nejširším slova smyslu.

Operační předvídavost

je konkrétní, komplexní, operační myšlení velitele (štábu) podle cílů, prostředků a výsledků plánovaných činností, založené na všeobecných principech a normách, použitých v dané bojové situaci.

Předvídání je založeno na poznáních zákonech, praktických zkušenostech, dialekticko-materialistické analýze a vyhodnocení konkrétní situace a včasné volbě způsobu bojové činnosti za účelem dosažení daného cíle operace.

Umožňuje včas jednak předvídat konečný výsledek četných a častých kvantitativních jevů, měnících se v periodické a kvalitativní změny v situaci a jednak předvídáním výsledku přizpůsobovat rozhodnutí.

Centralizace velení

je jedním ze základních principů velení vojskům, který umožňuje v krátkých lhůtách nejefektivněji využít sil, určených k ničení nepřítelů, vytvářet potřebnou převahu prostředků ve zvolených prostorech a tím i rychle řešit cíle operací.

Centralizace velení umožňuje, aby převládal systém přímé podřízenosti nad součinnostními vztahy a tím bylo dosaženo přesnějšího, ale i rychlejšího realizování rozhodnutí. Plně respektuje nedílnou velitelskou pravomoc, ale předpokládá i nevšední osobní odpovědnost, zkušenosti, hluboké znalosti a osobní přípravu velitelů a štábů pro svou úlohu v řízení boje, operace.

Velitelství

je souhrnné pojmenování pro velitele a orgány potřebné k velení. Velitelství operačního svazu tvoří velitel, jeho zástupci, stranickopolitický orgán, vševojskový štáb, štáby (oddělení) druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb.

Vševojskový štáb

je hlavní orgán velitelství operačního svazu, určený k včasné organizaci bojové činnosti vojsk a jejímu zabezpečení a k zabezpečení pevného a nepřetržitého velení vojskům za každé situace.

Vševojskový štáb tvoří oddělení a skupiny velitelství operačního svazu, které jsou přímo podřízeny náčelníku štábu. Mohou to být: operační, zpravodajské, spojovací, organizační a doplňovací, 8. oddělení, skupiny REB, topografická, kancelář štábu a jiné. Vedoucím oddělením v otázkách organizace boje a velení vojskům je operační oddělení.

Hlavním obsahem práce vševojskového štábu je získávání zpráv a rozbor situace, plánování bojové činnosti podle rozhodnutí velitele, včasné předávání úkolů vojskům, organizace jejich přípravy, součinnosti a zabezpečení, kontrola a systematické informování nadřízeného, podřízených a sousedů o změnách situace, organizace míst velení a spojení.

Hlavní povinností je neustále znát skutečnou situaci, stav podřízených vojsk a průběh plnění stanovených úkolů.

Oddělení druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb

jsou orgány velitelství operačního svazu pro bojové použití a odborné řízení svého druhu vojska, speciálního vojska a služby.

Na základě rozhodnutí velitele a podle odborných nařízení nadřízených náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb navrhuji, plánuji, bezprostředně řídí a

kontrolují bojovou činnost podřízených útvarů a jednotek a zabezpečují splnění stanovených úkolů.

Ujasnění úkolu

je jedna z důležitých činností práce velitele vševojskové armády při plánování a organizaci operace.

Spočívá ve správném pochopení zámyslu nadřízeného velitele do celé hloubky operace, v pochopení úlohy a místa vševojskové armády při plnění společného operačního úkolu v rámci nadřízeného, v ujasnění úlohy a činnosti sousedů v operaci a jejich vztahu k úkolu vševojskové armády.

Z ujasnění úkolu vševojskové armády musí vyplynout úloha a místo armády ve frontové operaci, na jakém směru útočí, charakter činnosti; vliv jaderných úderů frontu a hrubý záměr použití vlastních jaderných úderů ke splnění úkolu; předběžné stanovení směru hlavního a dalších úderů a posloupnost plnění úkolů, hrubá operační sestava; použití druhého sledu, záloh; kdy vyhlásit rozhodnutí a kdy je doručit podřízeným; hlavní opatření k zajištění součinnosti uvnitř armády i se sousedy a zabezpečení boků.

Závěry, které vyplývají z ujasnění úkolu, tvoří podklady pro záměr rozhodnutí velitele.

Idea rozhodnutí

je výsledkem hlubokého ujasnění úkolu a tvoří základ urychlení procesu přípravy podkladů pro rozhodnutí velitele k jedné optimální variantě řešení.

Optimální rozhodnutí je takové rozhodnutí, které vede ke splnění stanoveného bojového úkolu s nejmenšími ztrátami a v nejkratším časovém úseku, za existence přípustného rizika.

Obsahem ideje zámyslu rozhodnutí bude zpravidla: určení hlavního nepřátelského uskupení, způsob jeho zničení; určení směru hlavního a druhých směrů úderu; operační sestava vojsk; hrubé úkoly vojskům.

Často se setkáváme i s jinou terminologií — záměr, idea záměru, pojetí rozhodnutí apod. Máme za to, že idea rozhodnutí nejlépe odpovídá podstatě věci.

Zhodnocení situace

je všestranné zkoumání a hodnocení situace a podmínek, které mají příznivý nebo záporný vliv na činnost vlastních vojsk a vojsk nepřítele v operaci.

Zahrnuje

— **zhodnocení nepřítele:** pravděpodobné použití nepřátelských jaderných zbraní; hlavní uskupení pozemních sil a letectva; pravděpodobný záměr; politickomorální potenciál nepřítele; nejsilnější a nejslabší místa v sestavě nepřítele; jaká opatření volit pro zmaření zámyslu nepřítele; hlavní úkoly průzkumu;

— **zhodnocení situace vlastních vojsk:** poměry sil a jak je změnit jadernými údery, zasazením druhých sledů a záloh; cíl použití jaderných zbraní; jaká opatření uskutečnit ke splnění úkolů, nebudou-li použity jaderné zbraně; rozdělení posilovacích prostředků; využití letectva; učenění operační sestavy; nutná opatření k zabezpečení manévru pozemních vojsk k zaujetí výchozího prostoru pro útok a překrytí státní hranice; nejvýhodnější použití všech druhů vojsk v operaci; opatření pro všestranné zabezpečení operace; opatření k udržení stále vysoké bojovosti vojsk; zaměření úsilí politické práce;

— **zhodnocení terénu:** nevýhodnější směry činnosti vojsk, směr hlavního a dalších úderů; překážky operačního charakteru a nutná opatření k jejich překonání; prostory důležité pro další rozvíjení operace; vliv terénu na použití jaderných zbraní a ochranu vojsk proti ZHN a ostatní druhy zabezpečení bojové činnosti; vliv terénu na rozmístění prvků operační sestavy, použití záloh a druhých sledů; organizace míst velení (v pásmu činnosti na území nepřítele i vlastních vojsk);

— **zhodnocení hydrometeorologické a povětrnostní situace:** vliv na pozemní jaderné údery a použití chemických zbraní; podmínky pro vzdušný průzkum; vliv na tempo útoku a z toho vyplývající opatření; trvání denní a noční doby a jejich vliv na plnění úkolu (v pásmu činnosti na území nepřítele i vlastních vojsk);

— **zhodnocení radiační situace:** úroveň radiace na jednotlivých směrech; další možný vývoj radiační situace; vliv na bojovou činnost vojsk (v pásmu činnosti na území nepřítele i vlastních vojsk);

— **zhodnocení ekonomického a politického stavu válčičů:** množství a charakter materiálních zdrojů, možnost jejich využití a použití místního obyvatelstva pro potřeby armády; sociálně ekonomické podmínky prostoru bojové činnosti.

Operační orientace

je činnost velitele nebo náčelníka štábu operačního svazu, která spočívá v seznámení hlavních funkcionářů velitelství s posledními údaji o vojenskopolitické situa-

ci, o možnostech a předpokládaném zámyslu nepřítelů, se závěry ze situace a možnosti vojsk armády, s cílem operace, s úkolem svazu a zámyslem rozhodnutí velitele pro splnění stanovených úkolů a se základními podklady pro plánování operace.

Při ní se vyhlašují zpravidla pokyny pro rozvinutí činnosti vlastního štábu na přípravě podkladů pro rozhodnutí velitele a k bezodkladným opatřením u podřízených štábů.

Operační orientace, spolu s dalšími pokyny, vytváří podmínky pro cílevědomou, organizovanou práci štábu, souběžné plánování podřízených štábů a vytváří možnost přípravy rychlého a zdůvodněného rozhodnutí velitele.

Rozhodnutí

Je výsledek rozhodovacího procesu velitele a štábu, který tvoří základ pro organizaci a plánování bojové činnosti vojsk.

Základem rozhodnutí musí být použití jaderných zbraní a očekávané výsledky jejich úderů. To určuje použití všech sil a prostředků k dosažení stanovených cílů operace.

V rozhodnutí velitel určuje zámysl operace; bojové úkoly vševojskových svazků, raketového vojska a dělostřelectva, vojska protivzdušné obrany, výsadek, vylčení letectva a záloh; úkoly k všestrannému zabezpečení bojové činnosti; organizaci velení a zásadní otázky součinnosti.

Zámysl operace

Je vůdčí myšlenka rozhodnutí pro operaci, ve které velitel vyjadřuje cíl, kterého je nutné dosáhnout, jakými silami a prostředky a dále způsob dosažení tohoto cíle.

Základ tvoří určení hlavního nepřátelského uskupení, způsob jeho zničení s použitím i bez použití jaderných zbraní, směru hlavního úderu a ostatních úderů; obsahu a doby trvání bližšího a dalšího úkolu; rozdělení jaderných prostředků a úsilí letectva na operaci; operační sestavu vojsk. Zámysl pro první útočnou operaci musí vyjadřovat způsob odrazení agrese nepřítelů.

Operační směrnice

Je písemný dokument, který vydává velitel vyššího operačního svazu pro vojska operačního svazu k uskutečnění svého rozhodnutí.

Obsahuje pouze ty základní údaje, které velitel operačního svazu nezbytně potřebuje k ujasnění stanoveného úkolu, k svému rozhodnutí, organizaci součinnosti a pro přípravu vojsk k bojové činnosti.

Bojový rozkaz

Je základní bojový dokument pro organizaci bojové činnosti a řízení vojsk. Vydává ho velitel armády, svazku, útvaru k uskutečnění svého rozhodnutí.

Obsah a rozsah bojového rozkazu závisí na druhu boje, operace, na situaci a na velitelském stupni, na kterém se vydává. Vždy v něm velitel stručně a jasně vyjadřuje poslední zprávy o nepříteli, cíl a zámysl boje, operace a přesně stanoví bojové úkoly vykonavatelům, dobu pohotovosti a organizaci velení.

Předběžné nařízení

Je bojový dokument pro velení vojskům, vydávaný písemně nebo ústně k zabezpečení včasné informovanosti podřízených velitelů a štábů o plánované činnosti a k poskytnutí maximálního času na přípravu bojové činnosti vojsk a podřízených velitelství.

Zpravidla obsahuje pokyny nezbytné k přípravě plnění plánovaných úkolů (bez udání zámyslu a doby zahájení bojové činnosti), dobu a způsoby doručení úkolů vojskům a nutné úkoly k zabezpečení souběžného plánování.

Bojové nařízení

Je bojový dokument pro velení vojskům, kterým se vydávají nebo upřeshňují úkoly podřízeným zejména v průběhu bojové činnosti.

Obsahuje zpravidla jen stručné zprávy o nepříteli, bojový úkol, úkoly plněné v prospěch podřízených silami a prostředky nadřízeného a dobu pohotovosti k plnění bojového úkolu, nejnutnější údaje, které podřízený potřebuje k ujasnění stanovených úkolů, k rozhodnutí a k přípravě vojsk na bojovou činnost. Je-li nutné, může být v bojovém nařízení uvedeno i pořadí a způsob plnění stanoveného úkolu, úkoly sousedů a jiné údaje.

Operační (bojové) hlášení

Je informační dokument, který obsahuje údaje o bojové činnosti vlastních vojsk a nepřítelů k určité době, rozhodnutí, nejbližší záměry velitele a jeho po-

žadavky k nadřazenému veliteli. Operační (bojová) hlášení mohou být lhůtní a mimořádná.

Souhrnné operační hlášení

je informační dokument zpracovaný zpravidla jedenkrát denně, který obsahuje výsledky plnění bojového úkolu s uvedením situace v době zpracování hlášení, stav a zabezpečení, situaci sousedů, zhodnocení uskupení a činnosti nepřítele a jestliže velitel přijal nové rozhodnutí, pak i zkráceně jeho obsah.

Operační součinnost

je sladěná činnost operačních svazů, svazků, útvarů druhů vojsk, speciálních vojsk, popřípadě i druhů ozbrojených sil při přípravě i plnění úkolů operačního rozsahu podle jednotného zámyslu. Uskutečňuje se mezi operačními svazy, svazky, útvary, působícími na jednom operačním směru.

Součinnost na operačním stupni spočívá ve sladění použití jaderných zbraní, leteckých úderů, všech druhů paleb s činností všech zúčastněných sil a prostředků podle místa, času a způsobu jejich společné činnosti při plnění stanoveného úkolu.

Je základní podmínkou k dosažení úspěchu v operaci. Uskutečňují ji velitelé a štáby všech stupňů po celou dobu operace.

Organizace součinnosti

je jedním z nejdůležitějších úkolů práce velitele operačního svazu při přípravě a vedení operace. Musí vycházet ze skutečných bojových možností vojsk uskutečňujících součinnost, jejich sil a prostředků. Organizace součinnosti je hlavní podmínkou k dosažení úspěchu v operaci. Hlavní pozornost musí být věnována udržování nepřetržité součinnosti mezi svazky, útvary, které používají jaderné zbraně s vojsky působícími na směrech jaderných úderů.